

EVEN
GAUGE.

BE
SU

STEPHEN CHBOSKY

FIISKALÜND

LAIISKALI

Alma littera

1 DALIS

1991, RUGPJŪČIO 25

Mielas drauge,
rašau tau, nes ji sakė, jog tu išklausai ir supranti, ir nebandei gulėti su ta mergina tame vakarėlyje, nors galėjai. Labai prašau, nesistenk išsiaiškinti, kas ji, nes tada gali paaiškėti, ir kas aš, o to visiškai nenoriu. Žmones vadinsiu išgalvotais vardais arba bendriniais žodžiais, nes nenoriu, kad mane rastum. Dėl tos pačios priežasties neparasiau ir atgalinio adreso. Šituo nenoriu pasakyti nieko blogo. Garbės žodis.

Man tik reikia žinoti, kad yra žmogus, kuris išklauso ir supranta, ir nebando su kuo nors pergulėti, net jeigu gali. Man reikia žinoti, jog tokių žmonių esama.

Manau, kas ne kas, o tu suprasi, nes, manau, kas ne kas, o tu tikrai esi gyvas ir suvoki, ką tai reiškia. Bent jau tikiuosi, kad suvoki, nes kiti ieško tavo stiprybės ir draugystės, štai ir viskas. Bent jau esu taip girdėjęs.

Taigi čia mano gyvenimas. Ir noriu, kad žinotum: esu ir laimingas, ir liūdnas ir vis dar bandau susigaudyt, kaipgi šitaip gali būti.

Bandau įsikalbėti, kad man taip yra dėl šeimos, ypač kai pavasarį vieną dieną mano draugas Maiklas nebeatėjo į mokyklą ir per garsiakalbį išgirdom pono Vono balsą.

– Berniukai ir mergaitės, su liūdesiu turiu pranešti, kad mirė vienas mūsų moksleivis. Už Maiklą Dobsoną pasiimėsime šį penktadienį per mokyklos susirinkimą.

Nesuprantu, kaip naujienos pasklinda po mokyklą ir kodėl jos dažnai esti teisingos. Gal tai buvo valgykloje. Nebeprišimenu. Tačiau Deivis su griozdiškais akiniais mums pasakė, kad Maiklas nusižudė. Mama pas kaimynus lošė bridžą ir išgirdo šūvį.

Nelabai beprisimenu, kas buvo vėliau, nebent tiek, kad į pono Vono kabinetą mokykloje atėjo mano vyresnysis brolis ir liepė man nebežliumbti. Paskui uždėjo ranką ant peties ir liepė nusiraminti, kol tėtis grįš namo. Po to ėjom į „McDonald’s“ valgyt bulvių šiaudelių, ir jis mane pamokė žaisti kinišką biliardą. Jis net pajuokavo, jog dėl manęs turėjo praleisti pamokas, ir paklausė, ar nenorėčiau padėti jam pasikrapštyt prie „Camaro“. Matyt, esu prastas padėjėjas, nes jis manęs lig tol niekad neprileisdavo prie savo „Camaro“.

Mokyklos psichologas per pokalbį su konsultantais paprašė pasisakyti keletą iš mūsų, kurie tikrai mėgome Maiklą. Man rodos, konsultantai bijojo, kad mes kuris nors irgi nesugalvotume žudytis ar panašiai, nes sėdėjo labai įsitempę, o vienas vis pešiojo barzdelę.

Bridžita, visiškai trenkta, pasakė, kad kai per televizorių rodo reklamą, kartais pagalvojanti apie savižudybę. Ji kalbėjo nuoširdžiai, ir konsultantai labai nustebo. Karlas,

su visais malonus, pasakė, kad jam labai liūdna, bet jis niekad negalėtų nusižudyti, nes nuodėmė.

Pašnekinęs visą grupę, psichologas pagaliau kreipėsi į mane.

– Ką tu manai, Čarli?

Keisčiausia, kad aš niekad nebuvo su juo susidūręs, nes jis „specialistas“, tačiau žinojo mano vardą, nors neturėjau prisisekęs vardo kortelės, kaip daroma per užklausinius pokalbius.

– Na, manau, kad Maiklas buvo šaunus vaikas, ir nesuprantu, kodėl jis taip padarė. Man labai liūdna, bet blogiausia nieko nežinoti.

Perskaičiau, ką dabar parašiau. Aš visiškai taip nekalbu. Ypač tame kabinete, nes vis verkiau. Niekaip nesilioviau verkti.

Psichologas pasakė įtariąs, kad Maiklas „namie turėjo problemų“ ir nerado, su kuo apie jas pasišnekėti. Gal todėl pasijuto be galo vienišas ir nusižudė.

Tada psichologui užklykiau, kad Maiklas galėjo pasišnekėti su manim. Ir ėmiau žliumbti dar labiau. Jis puolė manęs raminti, atseit turėjo galvoje suaugusį žmogų, pavyzdžiui, mokytoją ar psichologą. Bet nieko gero iš to neišėjo ir pagaliau brolis atvažiavo savo „Camaro“ ir mane pasiėmė.

Iki pat mokslo metų pabaigos mokytojai elgėsi su manim kitaip ir rašydavo geresnius pažymius, nors nė kiek nepasidariau gudresnis. Jei nori žinoti tiesą, manau, kad jie manęs prisibijojo.

Maiklo laidotuvės buvo keistos, nes jo tėvas neverkė. O po trijų mėnesių paliko Maiklo mamą. Bent jau šitaip per ilgąją pertrauką sakė Deivis. Kartais apie tai pagalvoju. Įdomu, kaip atrodydavo vakarienė Deivio namuose, kaip

jie žiūrėdavo televizorių. Maiklas nepaliko laiškelių arba jo tėvai niekam nerodė. Gal jis rašė apie „problemas namuose“. Norėčiau žinoti. Būtų aiškiau, kaip jo gailėti. Būtų šiokia tokia liūdna prasmė.

Tikrai žinau tik viena: vis galvoju, ar aš irgi „turiu namie problemų“, bet man atrodo, jog daugeliui kitų mokiinių jos daug sunkesnės. Pavyzdžiui, kai sesers pirmasis draugas pradėjo vaikščiot su kita mergaite ir sesuo verkė visą savaitgalį.

Tada tėtis pasakė:

– Kitiems būna daug blogiau.

O mama tylėjo. Ir tuo baigėsi. Po mėnesio sesuo susirado kitą ir vėl ėmė leisti linksmas plokšteles. O tėtis toliau eidavo į darbą. O mama toliau šluodavo ir šluodavo. O brolis vis taisydavo savo „Camaro“. Tol, kol vasaros pradžioje išvažiavo į koledžą. Jis žaidžia Pensilvanijos valstybinio universiteto futbolo komandoje, bet vasarą turėjo kai ką perlaikyti, kad būtų priimtas.

Nemanau, kad mūsų tėvai turi numylėtinį. Mes esam trys vaikai, aš jauniausias. Brolis vyriausias. Jis labai geras futbolininkas ir mėgsta savo automobilį. Sesuo, vidurinė, labai graži ir griežta berniukams. Dabar aš, kaip ir sesuo, mokausi tik A pažymiais, todėl tėvai prie manęs nelenda.

Mama, žiūrėdama televizorių, ištisai verkia. Tėtis labai daug dirba ir yra doras žmogus. Teta Helena sakydavo, jog mano tėtis per daug išdidus, kad pasiduootų vidutinio amžiaus krizei. Aš tik dabar supratau, ką ji turėjo galvoje, nes jam neseniai suėjo keturiasdešimt, bet jis visai nepasikeitė.

Tetą Heleną mylėjau labiausiai visame pasaulyje. Ji buvo mamos sesuo. Kai buvo paauglė, irgi mokėsi vienais A pažymiais. Ji man duodavo visokių knygų. Tėvas saky-

davo, kad aš per mažas tokioms knygoms, bet man jos taip patiko, jog jis tik gūžtelėjo ir leido skaityti.

Teta Helena keletą paskutinių savo gyvenimo metų gyveno mūsų šeimoje, nes jai atsitiko kažkas negera. Niekas man nesakė, kas ten atsitiko, nors visada rūpėjo žinoti. Kai man buvo maždaug septyneri, lioviausi klausinėti, nes vieną kartą taip pristojau, kaip moka tik maži vaikai, ir teta Helena ėmė baisiai verkti.

Tada tėtis man ir uždrožė. „Tu skaudini tetą Heleną!“ Aš to nenorėjau, todėl lioviausi. Teta Helena tėvui pasakė, kad niekada daugiau nedrįstų manęs mušti jai matant, o tėvas pasakė, kad čia jo namai, ką norės, tą ir darys, o mama tylėjo, sesuo su broliu – taip pat.

Daugiau nelabai ką beprisimenu, nes pradėjau baisiai verkti ir po kiek laiko tėtis liepė mamai išvesti mane į mano kambarį. Daug vėliau mama išgėrė kelias taures baltojo vyno ir papasakojo, kas atsitiko jos seseriai. Kai kuriems žmonėms tikrai daug blogiau negu man. Tikrai tikrai.

Turbūt eisiu miegot. Jau labai vėlu. Nesuprantu, kodėl tau šitiek visko prirašiau. Šitą laišką rašiau tik dėl to, kad rytoj pradėdu lankyti vidurinę, o jos aš bijau.

Visada tavo
Čarlis

1991, RUGSĖJO 7

Mielas drauge,

vidurinė man nepatinka. Valgykla vadinasi „Maitinimo centru“, nei šis, nei tas. Sustiprintos anglų kalbos klasė-

je kartu mokosi tokia Zuzana. Pagrindinėje mokykloje su ja būdavo vienas smagumėlis. Ji mėgo kiną, jos brolis Frenkas jai prirašydavo tokios muzikos, paskui ji duodavo mums. Bet per vasarą ji nusiėmė nuo dantų kabes, paūgėjo, pagražėjo, užsiaugino krūtis. Dabar koridoriuose visaip kvailioja, ypač jeigu berniukai mato. Liūdna, nes Zuzana neatrodo laiminga. Kad žinotum, ji nemėgsta prisipažinti, jog mokosi sustiprintoje anglų kalbos klasėje, ir nebe mėgsta sakyti man „labas“.

Per tą pokalbį su psichologu apie Maiklą ji pasakė, kad vieną kartą Maiklas jai prisipažinęs, jog jam ji – gražiausia mergaitė visame pasaulyje, nesvarbu, kad su kabėmis. Paskui jis paprašė „susitikinėti su juo“, o tai bet kokioje mokykloje – rimtas reikalas. Vidurinėje sakoma „draugauti“. Jie bučiuodavosi, kalbėdavo apie filmus, ir jai baisiai jo trūks-ta, nes buvo geriausias draugas.

Tikrai keista, nes mano mokykloje berniukai ir mergaitės šiaip jau nebūdavo geriausi draugai. Bet Maiklas ir Zuzana buvo. Panašiai kaip aš su teta Helena. Atsiprašau. „Kaip mes su teta Helena.“ Šią savaitę išmokau. Taip pat žmoniškesnės skyrbos.

Paprastai niekam nelendu į akis, tik vienas mokinys, toksai Šinas, vis dėlto mane pastebėjo. Palaukęs manęs po fizinio, sušneko didžiausią nesąmonę: kaip jis man padarys „sūkurinę vonią“. Tai reiškia, kad kas nors įkiša tavo galvą į klozetą ir nuleidžia vandenį, nuo to plaukai pakyla sūkuriumi. Jis nė kiek nesidžiaugė žadėdamas man šitą procedūrą, aš jam taip ir pasakiau. Tada jis įsiuto ir puolė mane kumščiais, o aš padariau taip, kaip mokino brolis. Mano brolis – labai geras mušeika.

„Duok per kelius, gerklę, akis.“

Aš ir daviau. Šinui labai skaudėjo. O aš pradėjau verkti. Dvyliktokė sesuo turėjo išeiti iš pamokos ir parvežti mane namo. Mane iškvietė pas poną Smolą, bet nieko, neišvarė iš mokyklos, nes vienas mokinys ponui Smolui pasakė tiesą apie muštynes.

– Šinas pradėjo. Čarlis gynėsi.

Taip ir buvo. Tik nesuprantu, kodėl Šinas norėjo mane nuskriausti. Aš gi jam nieko nepadariau. Esu toks mažas. Tikrai. Bet Šinas turbūt neįsivaizdavo, kad aš moku muštis. Jeigu nori žinot, galėjau jam dar blogiau padaryti. Gal net reikėjo. Pamaniau, kad reikės, jeigu jis užpuls berniuką, kuris ponui Smolui pasakė tiesą, bet Šinas jo nelietė. Taigi viskas pasimiršo.

Kai kurie mokiniai į mane žiūri kreivai, nes aš nepuošiu savo spintelės ir sumušęs Šiną paskui negaliu nustoti verkęs. Matyt, esu baisiai jautrus.

Esu labai vienišas, nes sesuo užsiėmusi – vaidina vyriausią vaiką šeimoje. Brolis taip pat užsiėmęs – žaidžia futbolą universiteto komandoje. Po treniruočių stovyklos treneris jam pasakė, kad dabar jis žais atsarginiu, o kai pradės suprasti sistemą, pereis į pagrindinę sudėtį.

Tėtis nuoširdžiai tikisi, kad brolis taps profu ir žais „Steelers“ komandoje. Mama tiesiog džiaugiasi, kad jis galės už dyką mokytis koledže, nes sesuo futbolo nežaidžia, o mums abiem išleisti į mokslus nėra pinigų. Todėl ji nori, kad aš gerai mokyčiausi ir gaučiau stipendiją.

Tą ir darau, kol sutinku draugą. Turėjau vilties, kad berniukas, kuris pasakė tiesą, galės tapti mano draugu, bet, manau, jis tik norėjo įsiteikti direktoriui.

Visada tavo
Čarlis

1991, RUGSĖJO 11

Mielas drauge,

nelabai turiu laiko, nes sustiprintos anglų kalbos mokytojas mums uždavė perskaityti knygą, o knygas aš mėgstu skaityti po du kartus. Beje, knyga vadinasi „Nežudyk strazdo giesmininko“. Jeigu neskaitei, būtinai perskaityk, nes labai įdomi. Mokytojas vienam kartui paskiria po kelis skyrius, bet man šitaip skaityti nepatinka. Pirmam kartui aš perskaičiau pusę knygos.

O rašau tau todėl, kad per televiziją mačiau brolių. Šiaip nesu sporto mėgėjas, bet buvo ypatinga proga. Motina ėmė verkti, tėvas apkabino ją per pečius, sesuo laiminga šypsojosi – tikrai juokinga, nes būdami kartu sesuo su broliu amžinai riejas.

Taigi mano brolių rodė per televiziją, ir kol kas tai buvo svarbiausias įvykis per tas mano dvi savaites vidurinėje mokykloje. Aš jo labai pasiilgau – keista, nes kai jis gyveno namie, mes mažai šnekėdavomės.

Pasakyčiau, kokia jo vieta komandoje, bet, kaip jau minėjau, nenoriu tau išsiduoti, kas esu. Tikiuosi, supranti.

Visada tavo
Čarlis

1991, RUGSĖJO 16

Mielas drauge,

baigiau „Nežudyk strazdo giesmininko“. Dabar tai mano visų laikų mėgstamiausia knyga, bet, matai, man visada taip atrodo, kol pradėdu skaityti kitą. Mano su-

stiprintos anglų kalbos mokytojas ne per pamokas liepė vadinti jį Bilu ir davė man dar vieną knygą. Sako, kad aš labai moku skaityti ir suprasti kalbą, ir jis paprašė parašyti rašinį apie „Nežudyk strazdo giesmininko“.

Aš užsiminiau mamai, ir ji paklausė, kodėl Bilas nepasiūlė man paprasčiausiai lankyti kurios nors vyresnės klasės anglų kalbos pamokų. Aš paaiškinau, jog Bilas sakė, girdi, pamokos tos pačios, tik sudėtingesni vadovėliai, man iš to nebus jokios naudos. Mama pasakė labai abejojanti ir kad per atvirų durų dieną su juo pasišnekės. Tada paprašė mane padėt suplauti indus, ką ir padariau.

Dievaži, nemėgstu plauti indų. Mėgstu valgyti pirštais ir iš servetėlių, bet sesuo sako, kad aš teršiu aplinką. Ji dalyvauja vidurinės mokyklos Žemės klube, ten susipažįsta su vaikinais. Visi jie labai draugiški jai, ir aš nesuprantu kodėl, nebent dėl jos dailumo. Ji pati elgiasi su jais tiesiog bjauriai.

Vienam daugiausia kliūva. Jo vardo aš nesakysiu. Bet viską apie jį papasakosiu. Jo labai gražūs rudi ilgi plaukai, nešioja juos susirišęs. Manau, kada nors gyvenime šito gailėsis. Jis amžinai mano seseriai prirašydavo labai savotiškų temų kasečių. Vieną pavadino „Rudens lapai“. Į ją įdėjo daug „The Smiths“ dainuojamų dainų. Jis net kasetei viršelį nupiešė. Kai baigėsi jo išnuomotas filmas ir jis išėjo, sesuo man atidavė įrašą.

– Ar nori, Čarli?

Paėmiau, bet jaučiaus nei šiaip, nei taip, nes kasetę jis buvo jai padaręs. Bet išklausiau. Nepaprastai patiko. Yra tokia daina „Asleep“, norėčiau, kad ją paklausytum. Papasakojau apie ją seseriai. Po savaitės ji man padėjo, mat kai tas vaikinys paklausė apie kasetę, ji išdėstė žodis žodin, ką buvau jai kalbėjęs apie dainą „Asleep“, ir tas

vaikinas baisiai susijaudino, kad jai šitaip patiko daina. Tikiuosi, tai rodo, kad atėjus laikui mokėsiu šnekėti per pasimatymus.

Bet negalima nukrypti nuo temos. Taip man liepia mokytojas Bilas, nes aš kaip kalbu, taip ir rašau. Turbūt dėl to jis ir nori, kad parašyčiau rašinėlių apie „Nežudyk strazdo giesmininko“.

Tas vaikinas, kuriam patinka mano sesuo, visad labai pagarbiai šneka su mano tėvais. Todėl mamai irgi labai patinka. Tėčiui jis atrodo lepšis. Turbūt dėl to sesuo jam yra tokia, kokia yra.

Vieną vakarą ji išdėjo jį į šuns dienas, kodėl jis, būdamas penkiolikos ar panašiai, nepasipriešino klasės chuliganui. Tiesą sakant, žiūrėjau jo išnuomotą filmą, todėl nelabai klausiausi jų barnio. Jie amžinai barasi, todėl pamaniau, kad bent filme bus kitaip, deja, apsirikau, nes tai buvo serialas.

Šiaip ar taip, kai jinai jį pagraužė kokias keturias filmo scenas, taigi maždaug dešimt minučių, jis pravirko. Kaip reikiant. Aš atsigrėžiau, sesuo pirštu dūrė į mane.

– Matai? Net Čarlis pasipriešino skriaudikui. Matai?

Tas berniokas užraudonijo. Pažiūrėjo į mane. Tada į ją. Ir atsisukęs trenkė jai į veidą. Iš rimtųjų, supranti? Visas užšalau. Negalėjau patikėti, kad jis taip padarė. Toks nepanašus į mušeiką. Vaikinas, darantis teminius dainų rinkinius, piešiantis kasetėms viršelius, žiebė seseriai antausį ir nustojo verkti.

Keisčiausia, kad sesuo nieko nedarė. Tik ramiai ramiai pasižiūrėjo į jį. Baisiai keista. Mano sesuo pasiunta, jeigu ne tokį tuną valgai, o čia bernas trenkia jai, bet ji tyli. Pasidarė tokia kaip šilkinė. Ir paprašė mane išeiti, ką ir padariau.

Kai vaikas išėjo, ji man pranešė, kad juodu „draugauja“, ir liepė neprasitarti mamai ar tėčiui, kas atsitiko.

Manau, jis pasipriešino savo skriaudikui, ir manau, jog visai suprantama.

Tą savaitgalį sesuo nesiskyrė su tuo vaikinu. Ir abu kvatojo kaip pasamdyti. Penktadienio vakare skaičiau naują knygą, bet smegenys pavargo, nutariau paspoksot į televizorių. Atidarau pusrūšio duris – ogi mano sesuo ir tas berniokas nuogi.

Jis gulėjo ant jos, o jos kojos buvo nukarusios nuo kušėtės šonų. Ji ant manęs pašnibždomis suriko:

– Čiuošk, iškrypėli.

Aš išėjau. Kitą dieną visi žiūrėjome, kaip brolis žaidžia futbolą. Sesuo pasikvietė tą bernioką. Nežinau, kada jis išėjo aną dieną. Juodu laikėsi už rankučių ir vaidino, kad abu labai laimingi. Tas berniokas kažką pasakė, kad mokyklos komanda nebe ta, kai brolis joje nebežaidžia, ir tėtis padėkojo. Kai tasai išėjo, tėtis pasakė, girdi, iš to berniuko išaugs šaunus jaunuolis, kuris tikrai mokės elgtis. Mama sėdėjo labai tyliai. Sesuo pažiūrėjo į mane, ar aš neprasitarsiu. Tuo ir baigėsi.

– Taip, tikrai, – dar išlemeno sesuo. Aš įsivaizdavau, kaip tas berniokas namie daro pamokas ir galvoja apie mano seserį nuogą. Ir įsivaizdavau, kaip jie laikosi už rankučių per futbolo varžybas ir jų visai nežiūri. Ir įsivaizdavau, kaip tas berniokas vemia krūmuose prie namų, kuriuose vyksta vakarėlis. Ir įsivaizdavau, kaip mano sesuo su tuo taikstosi.

Ir man pasidarė bloga nuo jų abiejų.

Visada tavo
Čarlis

**BEVEIK
SUAUGE** 17